

Соціально-економічні ефекти участі держави у проектах публічно-приватного партнерства

Сабецька Т.І.

к.е.н., ст. викл. кафедри гуманітарних і фундаментальних дисциплін,

Григорів С.Ф.

ст. викл. кафедри гуманітарних і фундаментальних дисциплін,

Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту Тернопільського національного економічного університету,

Сучасні тенденції розвитку ринкової економіки переконливо доводять, що держава як гарант економічного зростання та соціального добробуту суспільства неспроможна традиційними методами забезпечувати якісне й належне виконання своїх соціально-економічних функцій. На сьогоднішній день одним із найефективніших інструментів вирішення цієї проблеми є використання механізму публічно-приватного партнерства, що дозволяє на засадах взаємовигідних відносин залучити приватний бізнес до виконання тих соціальних завдань, які раніше належали виключно до компетенції держави.

Публічно-приватне партнерство є економічним, організаційним і соціальним альянсом держави і приватного сектору, який отримує значно ширші можливості у реалізації як стратегічних загальнонаціональних проектів, так і значно менш масштабних проектів розвитку територіальних громад на рівні окремого регіону, міста чи села. Разом з тим учасники публічно-приватного партнерства, реалізуючи спільні проекти, переслідують власні цілі, мають індивідуальні мотивації й зацікавлені в отриманні особистої вигоди.

Органи державної влади, ініціюючи і реалізуючи проекти публічно-приватного партнерства, очікують отримати такі соціально-економічні ефекти:

1. Застосування механізму публічно-приватного партнерства дозволяє державі виконувати свій обов'язок перед суспільством щодо безперервного забезпечення його благами публічного характеру, особливо тоді, коли розмір фінансування соціальних програм виходить за межі місцевих бюджетів.

2. Залучення приватного сектору до виконання того чи іншого проекту може не потребувати виділення коштів з державного чи місцевого бюджету. Витрати на обслуговування у багатьох випадках можуть бути покладені на споживачів, через зобов'язання сплачувати вартість близьку до фактичних витрат, що досягається, в тому числі, за допомогою інформаційних кампаній, спрямованих на підтримку такого рішення населенням [4, с. 16]. Отже, завдяки реалізації проектів публічно-приватного партнерства скорочується тиск на державний чи місцевий бюджет, оскільки органи місцевої влади повністю або частково звільняються від проблем інвестування, зосередившись при цьому на контролі за якістю обслуговування, а тому можуть надавати послуги з більшою ефективністю витрат, ніж при традиційному підході. Отриманий ефект економії бюджетних коштів можна спрямувати на фінансування освіти, науки, культури, охорони здоров'я, спорту, що не лише покращує соціально-економічний рівень країни, а й сприяє підвищенню інвестиційного рейтингу й іміджу загалом.

3. Залучення механізмів публічно-приватного партнерства до вирішення виробничих завдань, наприклад до будівництва й експлуатації об'єктів соціальної інфраструктури дозволить змістити пріоритети діяльності владних структур від вирішення виробничих завдань, пов'язаних зі спорудженням, введенням в експлуатацію, капітальним ремонтом інфраструктурних об'єктів, до виконання своїх безпосередніх адміністративно-контрольних функцій.

4. Перевагою застосування моделі публічно-приватного партнерства для держави є можливість перенесення фінансових, будівельних та операційних ризиків на приватного партнера, або ж розподілу цих ризиків між партнерами.

5. Держава відіграє ключову роль у формуванні загальної стратегії розвитку об'єкта публічно-приватного партнерства, зберігає за собою основні важелі регулювання і контролю, зокрема впливає на визначення цін і тарифів, здійснює контроль за безпекою та екологічністю, контроль за якістю обслуговування населення й дотриманням суспільних інтересів.

6. За рахунок існування рентабельних проектів публічно-приватного партнерства можуть створюватися нові фінансові ресурси. У випадку, коли

суспільно необхідна послуга чи благо оплачується населенням, а приватний партнер-будівельне підприємство, яке її надає, працює рентабельно, договором публічно-приватного партнерства, як правило, передбачений розподіл прибутку між приватним оператором та органами влади. Отже, проект виконується, не лише не створюючи тягаря для бюджету, а й акумулює певну суму прибутку, орендних платежів чи концесійних виплат, які можна спрямувати на інші більш важливі цілі, такі як охорона здоров'я, освіта та інші соціальні проекти.

7. За рахунок публічно-приватного партнерства відбувається активізація інвестиційної діяльності та прискорення реалізації великих капіталомістких інвестиційних проектів [3, с. 86]. Тобто за допомогою партнерства держава отримує можливість залучити довготермінові приватні інвестиції у низькорентабельні сектори економіки країни та сприяти їх розвитку без залучення державних коштів.

8. За рахунок публічно-приватного партнерства зменшується тривалість спорудження інфраструктурних чи інших об'єктів, адже будівництво може проводитись швидше завдяки існуванню в приватного партнера значного досвіду в галузі будівництва, застосуванню методів швидкого будівництва, наприклад, паралельного проектування і будівництва, а також завдяки використанню гнучкої системи ефективних закупівель [2, с. 35-36].

9. Використання інструментів публічно-приватного партнерства дозволяє нівелювати відсутність достатнього практичного досвіду держави щодо управління державними активами та об'єктами громадської інфраструктури в умовах сучасного ринку. Так, залучення приватного сектору до реалізації суспільно важливих проектів дозволяє використати досвід і професіоналізм приватного партнера, а також забезпечує ефективне управління та використання об'єктів державного майна й соціальної інфраструктури [3, с. 86]. Механізм публічно-приватного партнерства дозволяє використати професійний управлінський досвід, більш ефективні методи роботи, виробничо-технічний і ринковий потенціал, новітні інженерні розробки, здатність до новаторства, гнучкість, оперативність, існуючі коопераційні зв'язки з постачальниками й

підрядниками, яким володіє будівельне підприємство, що дозволяє покращити якість і асортимент товарів і послуг, що надаються населенню.

10. З огляду на стратегічне й економічне значення для держави окремі підприємства чи інфраструктурні об'єкти ап'орі не можуть бути приватизовані, тоді як з іншої сторони у бюджеті немає достатніх коштів для підтримки їх в належному стані та нормального функціонування. А тому застосування публічно-приватного партнерства дозволяє органам місцевої влади зберегти "суспільну" власність на об'єкти державного й комунального майна та залучити приватних інвесторів, не відчужуючи об'єкти інфраструктури на користь приватного сектору. Іншими словами, у процесі реалізації партнерських проектів відбувається не відчуження майна, а його передача в користування і утримання приватній стороні на чітко визначений термін, хоча іноді в даному аспекті помилково використовується поняття "прихована приватизація".

11. Важливою перевагою для державних органів влади є те, що держава має можливість залучати приватного партнера на конкурсній основі, що дає можливість обрати того кандидата, який запропонує найбільш вигідні засоби вирішення поставленого завдання. Так, якщо основною вимогою при відборі кандидатів є скорочення державних витрат, то на перший план висуваються фінансові критерії (наприклад, пропозиція найвищої ціни за концесію чи найнижчий рівень необхідних субсидій); якщо ж метою реалізації проекту партнерства є покращення обслуговування населення, то основними показниками виступатимуть показники якості виконаних робіт чи найнижчі тарифи за надані послуги [1, с. 17].

12. Отримання політичної вигоди та нова роль органів державної влади. Зміщуючи акцент діяльності місцевої влади у сферу контролю, публічно-приватне партнерство дозволяє трансформувати його з органу, який володіє та експлуатує, в орган адміністративний і контролюючий. Це дозволяє розвивати ефективні комунальні служби, які орієнтовані на попит споживачів. Тим не менше, така політична вигода може мати й зворотний бік, якщо партнерство

державного і приватного секторів реалізується в несприятливих умовах, особливо, коли орган державної влади неналежно готує свої підприємства і установи до формування партнерства державного і приватного секторів і, що більш важливо, не здійснює за ними ефективного контролю [4, с. 18].

Отже, публічно-приватне партнерство є тим механізмом, який в умовах сьогодення може ефективно посприяти подальшим зусиллям держави у сфері підвищення рівня життя населення, оновлення існуючої і створення нової соціальної інфраструктури, а також зростання доступності та покращення якості суспільних послуг. Разом з тим значно більшого ефекту від застосування механізму публічно-приватного партнерства можна досягнути завдяки створенню сприятливого економічного середовища, яке сприятиме розвитку як розвитку бізнесу, так і процвітанню держави.

Список використаних джерел

1. Брайловський І.А. Державно-приватне партнерство як угода про взаємні вигоди // І.А. Брайловський. – Наукові записки Національного університету “Острозька академія”. Серія “Економіка”. – 2013. – Випуск 24. – С. 15–18.

2. Досвід та перспективи впровадження державно-приватних партнерств в Україні та за кордоном / Винницький Б., Лендшел М., Онищук Б., Сегварі П. – К.: “К.І.С.”, 2008. – 146 с.

3. Нехайчук Д.В. Роль державно-приватного партнерства у механізмі державного регулювання інвестиційного процесу / Д.В. Нехайчук, Ю.С. Нехайчук // Наковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2013. – №5. – С. 85–93.

4. Підготовка та реалізація проектів публічно-приватного партнерства: Практичний посібник для органів місцевої влади та бізнесу /С. Грищенко – К., ФОП Москаленко О.М., 2011. – 140 с.